

Sarrera

IGNAZIO AIESTARAN

EHUko Filosofia Saileko irakaslea

Azken urteotan garapen iraunkorra eta gizarte erantzukizuna elkartu dira, natura-sistemen eta gizarte-sistemen arteko zubi bat eraiki nahian. Sobera jakina, «garapen iraunkorra» finkatu zen lehenengo aldiz Nazio Batuentzat eginiko *Our Common Future* (Gure etorkizun komuna) izeneko txostenean, 1987an. Gro Harlem Brundtland Norvegiako lehen ministro andreak agiri hori zuzendu zuenez, maiz «Brundtland Txostena» da dokumentu luze horren izenburu ezagunena. Bertan garapen iraunkorra modu honetara mugatzen da: «orainaren premiak asebetetzen dituen garapena, etorkizuneko belaunaldiek euren beharrianak asebetetzeko izan behar duten gaitasuna arriskuan jarri barik». Horrela azpimarratzen zen gaur «belaunaldi arteko elkartasuna» deiturikoa.

Geroago, hala 1991n Nazio Batuen eta Naturarentzako Mundu Funtsaren (WWF) ingurumen programak, nola 1992an Rio de Janeiroko goi-bileran egindako Nazio Batuen ingurumen eta garapenaren inguruko biltzarrean, lehenengo definizioa osatu zuten, bizi-kalitatea gehituz. Hortik aurrera, garapen iraunkorrak bizi kalitatearen hobekuntza in-

plikatzen du, baina, nola ez, betiere ekosistemen mugen barruan. 1992ko goi-bileratik Tokiko Agenda 21 izeneko estrategia eta metodologia zabaldu ziren, batez ere udaletan eta eskualdetan ahalegin iraunkorrak bultzatzea eta kudea zitezten. Horrela, nazioarteko agenda tokian tokiko plangintzan gauzatzen hasten zen. Bide batez, gaur «belaunaldi barruko elkartasuna» deiturikoa sartu zen arlo honetan.

Aurreko mende bukaeran, bertze ekimen bat gehitu zitzaion garapen iraunkorrari: enpresaren munduaren inguruan jaiotako gizarte erantzukizuna. Nazio Batuen Idazkari Nagusi Kofi Annanek Davosko Munduko Foro Ekonomikoan 1999ko urtarrilean iragarritako munduko ituna 2000ko uztailean abiatu zen modu ofizialean, Nazio Batuen Egoitzan. *Global Compact* (Itun globala) izeneko ekimen horrek giza eskubideen, laneko arauen eta ingurumenaren arloak bultzatu zituen. Jarraian, 2001eko uztailean, Europako Komunitateen Batzordeak *Liburu Berdea. Enpresen erantzukizun sozialerako Europako eremua sustatzea* plazaratu zuen. Aldi berean, *Global Reporting Initiative* nazioarteko erakundeak iraunkortasunari buruzko korporazio-txostenak bultzatu zituen, non enpresa batek ingurumenari, gizarteari eta ekonomiari lotutako alderdi eta adierazleak biltzen eta adierazten baititu. Horrela, garapen iraunkorraren kontzeptuari bertze ideia metodologiko bat gehitu zitzaion, hots, «kontabilitate hirukoitzarena». Horren bidez, iraunkortasuna garatzeko beharrezkoak dira iraunkortasun ekonomikoa, soziala eta ekologikoa. Gaur garapen hirukoitz hori bertze erakunde batzuetan (sindikatuetan, unibertsitateetan, udaletan, administrazioan) hedatuz doa.

Horrez gain, ekologiaren eta erantzukizunaren arteko lotura ez da gai berria. Hans Jonas filosofoak, 1979ko *Das Prinzip Verantwortung - Versuch einer Ethik für die technologische Zivilisation* (Erantzukizunaren printzipioa - Zibilizazio teknologikoaren etika baterantz) liburuan, lehen aldiz jorratu zuen erantzukizuna mundu zientifiko eta teknologikoan, mehatxuaren edo beldurraren heuristika dela medio,

etorkizuneko zientzian aplikaturiko «zuhurtasun-printzipioa» aurreikusiz. Zuhurtziazko eta arretazko neurri hori 70eko hamarkadan Alemanian garatu ondoren, 1990eko Garapen Iraunkorrerako Bergen-eko Deklaraziora, 1992ko Maastricht-eko Itun edo Europar Batasunaren Tratatura, 1992ko Rio de Janeiroko goi-bileraren deklaraziora, eta 2000n Nizan Europako Komunitateen Batzordera eta Europako estatuetera igaro zen molde desberdinetan.

Gaur metodologia eta ikerkuntza gero eta sakonagoak dira arlo honetan: alderdi etikoak, kutsu pragmatikoak eta il-do arauemaileak loratzen dira ohizko pentsamenduarekiko lehian. Gure artean ere bai, zorionez: gero eta aditu gehiago daude, gero eta erakunde interesgarriagoak, gero eta mugimendu biziagoak. Ezin dira monografiko bakar batean sartu nondik norako norabide guztiak. Hala ere, auzi eta metodologia berri batzuk agertuko dira irakurlearen eskuetan: garapen iraunkorraren kontzeptuaren historia soziologikoa, iraunkortasuna ekologia akademikotik, zientziaren erantzukizuna European, nazioarteko iraunkortasun-zientziaren ibilbide bat, bioetikatik osasun eta bizi-kalitatearen arteko aurkezpen bat, zuzenbide eta enpresa-erantzukizunaren arteko lotura, eta gizarte erantzukizuna unibertsitateko plangintzan. Hemengo ekarpenek teoria eta praktika batera aurkezten dituzte, modu batean zein bertzean. Horrez gain, beti lorgarria izan ez arren, zenbaki berezi honetan emakumezko eta gizonezko sinaduren arteko oreka mantendu da; iraunkortasunaren konponbidearen erdiak gutxienez emakumezkoa izan beharko du —nahiz eta historian zehar iraunkortasunik ezaren arazoek kasik gizonen eskuen jatorria izan duten, berdintasun-printzipioa urratuz—. Hurrengo paragrafoetan monografiko honetan parte hartu duten egi-leei buruzko testuinguru laburra azalduko da.

Eguzki Urteagak garapen iraunkorraren kontzeptua eta horren inguruko eztabaidak aurkezten dizkigu. EHUko Soziologia Saileko irakaslea da. Hainbat arlotan jorratu du bere ikerkuntza: «Zientzia, Teknologia eta Gizartea» ikasketak,

zientzia eta teknologiaren irudikapenak Euskal Herrian, soziolinguistika, fenomeno sozial modernoak, soziologia garaikidearen krisia, espainolen eta frantsesen portaera soziopolitikoak, garapen iraunkorraren historia eta kritika, hezkuntzaren soziologia, bertzeak bertze. Hamaika artikulua, argitaraldi eta liburu atera ditu, horien artean *Soziologia moderna eta garaikidea* liburua 2002an eta *Les plans locaux d'immigration en Espagne* 2008an. 2009ko *Zientzia eta teknologiaren irudikapenak Euskal Herrian* lanaren egilekidea ere bada. Paueko eta Aturrialdeko Unibertsitateko irakaslea du, eta CNRS laborategiari loturiko IKER-kidea ere bai.

Miren Onaindiak garapen iraunkorraren ikuspen ekologikoa erakutsiko digu, naturaren zerbitzuak eta oinarrizko baldintzak agerian utziz. EHUko Garapen Iraunkor eta Ingurumen Hezkuntzarako UNESCO Katedraren koordinatzailea da, baita EHUko Landare Biologia eta Ekologia Saileko katedraduna ere. Nazioarteko hainbat proiektutan hartu du parte: Oxfordeko Unibertsitatean, Universidad Veracruzana-ko Instituto de Investigaciones Biológicas-ean eta Bordeleko Unibertsitatean. Oxfordeko Unibertsitatean ere izan da irakasle bisitaria, baita Euskadiko Biologoien Elkargoko dekanordea ere 1996tik. Lanpostu akademiko anitzetan egon da, eta nazioarteko artikulua eta argitaraldi ugari sortu ditu. Proiektu asko zuzendu eta ikertu ditu; adibidez, azken boladan, Milurtekoko Ekosistemen Ebaluazioa Bizkaian.

Silvio Funtowicz eta Roger Strandek ohizko erantzukizunez haratago doan zientzia ekarriko digute gogora, aldaketa eta konpromisoaren arteko «*sound science*» edo zientzia zuhurra aldarrikatzen duten bitartean. Funtowiczek matematika, logika eta ikerketaren metodologiako irakasle izan zen Buenos Airesen, eta 80ko hamarkadan Research Fellow izan da Ingalaterrako Leeds-eko Unibertsitatean. Egun Europako Komunitateen Batzordearen European Institute for the Protection and Security of the Citizen (IPSC), European Commission - Joint Research Centre erakundeko kidea da, Ispran (Italia). Jerome R. Ravetz-ekin liburu ospetsu bat ka-

rrikaratu zuen 1990ean, *Uncertainty and Quality in Science for Policy*, eta artikulu eta hitzaldi asko prestatu ditu bere bizitzan zehar. Ravetz eta Funtowiczek «zientzia post-normal»-aren metodologia asmatu zuten, ekonomia ekologikoan eta ingurumen-kudeaketa soziopolitikoan eragin izugarria izan duena.

Roger Strand Bergen-eko Unibertsitateko Zientzien eta Humanitateen Ikerketarako Zentroko zuzendari eta irakaslea da. Bartzelonako Unibertsitate Autonomoko Ingurumen-Zientzia eta Teknologiareneko Institutuan irakasle bisitaria, eta Osloko Unibertsitatean ikerlari bisitaria izan da. Bergen-eko Unibertsitatean NANOETHICS proiektuaren ikerlari nagusia ere bada. Europako NanoSTAG taldearen barruan, nanoteknologiaren alderdi sozial eta etikoen arloan buruzpideak eman ditu 2001ean. Zientzia eta Teknologiareneko Etikari buruzko Norvegiako Batzorde Norvegiarreko kidea da, eta Mendebaldeko Norvegiako Medikuntza-Ikerketarako Etikaren Batzordekoa ere bai. *FP6 Ethical Reviews* argitaraldian zientziaren etikan aditua izan da. Ikerlari transdiziplinarra, 2006tik 2009ra Nanoteknologiaren Ondorio Etiko eta Sozialen Diziplinarteko Ikerketak proiektua bultzatu du nagusiki. Artikulu askotan agertu ditu bere sakontasuna eta freskotasuna lan-eremu zail horietan.

Ignazio Aiestaranek Iraunkortasun-Zientziaren paradigmen ibilbidea eskaintzen dio irakurleari, auzi metodologikoak eta erantzukizunaren etika zientzian agerian utziz. EHUko Filosofia Saileko irakaslea da, eta EHUko «Filosofia mundu global batean» Unibertsitate Masterrean ematen du metodologia horietako ardatzen bat. Enpresa batean *Global Reporting Initiative* erakundeko iraunkortasunari buruzko korporazio-txostena bete zuen teknikari gisa 2006an. Organización Universitaria Inter-americanak bultzaturiko *Episteme - International Journal of Science, Ethics, and Transdisciplinarity* aldizkariaren zuzendaria da. 2008tik *American Association for the Advancement of Science* erakundeko «Science and Human Rights» programan hartu du parte. Azken bola-

dan, EHUKo Garapen Iraunkor eta Ingurumen Hezkuntzarako UNESCO Katedrak lagunduriko «Iraunkortasuna paradigma post-kuhniar gisa» proiektuaren ikerlari nagusia da.

Koldo Martínez, Medikuntzan doktorea, Nafarroako Ospitaleko Zainketa Bereziko Mediku Espezialista da. Bioetikako Master Europarra Lovainako Unibertsitate Katolikoan, baita Gizakien sexualitatean Masterra ere. 2009tik Oinarrizko Bioetikaren eta Bioetika Klinikoaren Elkarteko burua da. Euskara Kultur Elkargoaren presidentea ere bada. Proiektu askotan eta hitzaldi anitzetan azaldu ditu medikuntza-etika, bioetika, eutanasia, deliberamendua, osasuna globalizazioan eta bertze hainbertze. Bere curriculumum batean kabitzen ez direnetakoa da. Zenbaki honetan aspalditik jorratzen ari den gai bat ukitu du: osasuna eta bizi-kalitatea globalizazioaren baldintzetan, Iparraldeko eta Hegoaldeko ezberdintasunetatik.

Olga Fotinopoulouk, EHUKo Enpresa Zuzenbidea Saileko irakasleak, oraindik gehiegi landu ez den gai bat garatu du: enpresaren gizarte erantzukizuna zuzenbidearen ikuspegitik. Mundu globalizatuan barruko eta kanpoko gizarte erantzukizunak zerikusi handia du interes sozialekin, onerako zein txarrerako. Enpresaren gizarte erantzukizuna borondatezkoa izan arren, lan-arauen eta eskubideen eremuan sartzen da behin baino gehiagotan. Globalizazioan langileen baldintzei eta enpresa-munduari dagokienez, 2006ko *La determinación de la Ley aplicable al contrato de trabajo internacional. Estudio del Convenio de 19 de junio de 1980, hecho en Roma, sobre la ley aplicable a las obligaciones contractuales* liburua da nagusi, argitaraldi askoren artean.

Azkenik, baina ez garrantzi gutxiagorekin, Amaia Maseda, Iratxe Amiano eta Jasone Astolak modu ezin hobean ixten dute monografikoa. Amaia Maseda EHUKo Gizarte Erantzukizun eta Unibertsitate Hedakuntzako errektoreordea da, Finantza Ekonomia I (Enpresen Kontabilitatea eta Administrazioa) Saileko irakaslea izateaz gain. Nevadako Unibertsitatearen eta EHUREn arteko Current Research bil-

dumaren argitalpen batzordeko zuzendaria ere bada, berzteak bertze. Iratxe Amiano EHUko Gizarte Erantzukizuneko zuzendaria da, baita Finantza Ekonomia I (Enpresen Kontabilitatea eta Administrazioa) Saileko irakaslea ere. Jasone Astola EHUko Berdintasunerako zuzendaria da, eta Konstituzio Zuzenbide eta Pentsamenduaren eta Gizarte-eta Politika-Mugimenduen Historia Saileko irakaslea da, baita EHUko «Ikerketa Feministak eta Generokoak» Unibertsitate Masterreko kidea ere. Hirurok gai estrategiko eta giltzarria proposatzen dute: nola aplikatu gizarte erantzukizuna hezkuntza-munduan eta unibertsitatean, adierazle, alderdi, xede eta printzipio ezberdinak ahalegin batean. Proposamen hori ez da hutsala, 2010ean EHUko Iraunkortasunerako Ibilbide Orria aurkeztu baitzuten eztabaida eta parte-hartze publikorako. Maiz errepikatu da garapen iraunkorra ez dela helmuga, ibilbidea baizik. Hemen ibilbide berri bat dugu etorkizun handiko eremu batean.

Bukatu baino lehenago, Joan Mari Torreal dai eta Joxe Azurmendiri eskerrak eman nahi dizkiet, *Jakin* aldizkariaren atea beti irekita utzi dizkidatelako. Aldizkari honek iraunkortasunaren alderdi bat ere erakusten digu, euskarazko kultura bizirik mantenduz. Eta erran gabe doa Xabier Eizagirrerri eskerrak ematea, berak beti hitz on bat ahoan baitu, pazientzia handiko gomendio erabilgarriak eman, ematen eta emanen dizkidalako.

Eta esker anitz, bihotz-bihotzez, hemengo egileei, lan honetarako beti prest, ahalegin handia egin baitute gai hau gu artean zabal dadin. Adiorik ez, ongi zaituztet.

Eta azken lerroan, azken pentsamendua: XXI. mendea iraunkorra izanen da, ala ez da ezer izanen.¶